

Лошо разиграната публичност при парламентарния избор за КС накърни авторитета на съда

10:28 | 04.11.2012 | 1741 прочитания

Тези дни станаме свидетели на поредния важен за страната ни избор – този на конституционни съдии от квотата на Народното събрание. За всички нас, в една цивилизована и демократична среда, тази длъжност е една от най-престижните. Тя е такава, защото Конституционният съд е основен гарант на конституционния ред, една неизменна за правовата държава съставна част. Конституционните съдии са онези дванадесет мъдреци, които бидейки извън съдебната система и извън трите власти, трябва да бранят държавата от всякакви опити за произвол в законодателната политика на страната.

Изборът на двамата съдии от парламента обаче нанесе сериозен удар върху авторитета на този орган, а погрешно интерпретираната прозрачност на процедурата красноречиво доказва политизацията на назначенията. Какво още ни показаха с действията си народните представители?

Понятието прозрачност за пореден път беше изпразнено от съдържание

Конституционният съд (КС) е специфична институция, която е непозната за обикновения гражданин и често пъти остава неразбрана, дори нечута от него. “Анонимността” на КС се дължи на факта, че една от основните му функции е да разрешава споровете между политическите институции и вследствие на това по-голямата част от решенията му са насочени към политическия елит и начина, по който той упражнява правомощия си.

Това е и един от факторите, които обясняват липсата на познаваемост, а и дори и незаинтересованост от страна на гражданите. Трябва да признаем, че публичността, която съпътства този избор, беше важна стъпка. Предварителното обсъждане на кандидатурите беше от съществено значение за достигане на някаква институционална персонификация.

За съжаление обаче прозрачността на избора бе отново една проста формалност. За пореден път нагло бе negliжирана гражданската позиция. Този път това възмути не само неправителствените организации, но предизвика гнева и на Европейската комисия, която тутакси заплаши с междинен мониторингов доклад по механизма за сътрудничество и оценка. Е, ако това не си е чист автогол! Крайно време е политическата класа да спре да злоупотребява и изпразва от съдържание понятията прозрачност, публичност и т.н.

Не закъсня и резултатът от опорочената процедура. Какъв трябва да е коментарът по повод последващите действия на НС? Извън всякакви законово установени правила, парламентът безпрецедентно решава да изслуша вече избран конституционен съдия. Кавалкадата от противоречиви реакции от страна на основните политически играчи, хаосът в действията на замесените институции нанася сериозен удар върху достойнството на институцията Конституционен съд.

Професионализъм и почтеност – два критерия, които като че ли нямат толкова огромно значение

Изрично конституционно изискване за притежание на високи професионални и нравствени качества има само по отношение на две категории кандидати – за членове на Висшия съдебен съвет (ВСС) и за конституционни съдии. Най-вероятно българската конституция предполага, че и Президентът на Републиката трябва да има морал, но прави впечатление, че експлицитно изискване за този пост в нея не съществува.

Защо единствено спрямо тях? Защото притежаването на нравственост е една от основните гаранции за независими и безпристрастни решения на Конституционния съд. Именно те са тези, които помагат за изграждането на неутралитет и обективност в конституционната позиция.

Институционалната безотговорност на парламента обаче за пореден път нагло заличи тези съществени критерии чрез опита за прикриване на сигнали спрямо един от кандидатите и липсата на обективна преценка относно техния

професионализъм.

Конституционните съдии от квотата на парламента да се избират с квалифицирано мнозинство

Процедурното правило, според което конституционните съдии от квотата на НС се избират с обикновено мнозинство, трябва да бъде преосмислено. Някак нелогично изглежда за главния инспектор на Инспектората към ВСС да е необходимо квалифицирано мнозинство, а за конституционните съдии – не?!

Българският модел на конституиране на КС често пъти се изтъква като един от добрите модели, осигуряващ достатъчно гаранции за независимост и безпристрастност, тъй като дванадесетте съдии се избират от три различни институции (Президент, Народно събрание и общо събрание на съдиите от ВКС и ВАС). Тези гаранции ще бъдат допълнително засилени, ако кандидатите за този пост бъдат избирани с мнозинство от 2/3.

Години наред въвеждането на квалифицирано мнозинство за изборни длъжности (членовете на ВСС например) среща отпор, като основният аргумент е, че този тип мнозинство рискува да блокира работата на парламента. За избор на конституционни съдии този аргумент не би следвало да е валиден, защото за разлика от квотата на парламента във ВСС (11 души), конституционните съдии са значително по-малко на брой. Чуждият пример красноречиво свидетелства за това – в повечето европейски държави, в които конституционните съдии се избират, се изисква квалифицирано мнозинство от 2/3 (Германия, Белгия, Италия, Португалия) или 3/5 (Испания), а в Полша съдиите се избират дори и с абсолютно мнозинство, като вотът е валиден само, ако в гласувнето са участвали повече от половината от парламентаристите.

Публичността на кандидатурите доказва политизацията на назначенията

Изборът на конституционните съдии от квотата на парламента засегна чувствително институционалното достойнство на КС. Оттук насетне той трудно ще избяга от етикета “политизиран орган”. Гласуването в НС доказва, че е много по-важно “чий човек” е избран, а не “каква личност” ще заеме този пост. Жалко е, че и занапред неговите решения рискуват да станат предсказуеми.

През годините на своето съществуване КС претърпява съществено развитие по отношение на поверената му от учредителната власт роля и с присъщата за него специфичност се превръща в основен играч на обществено-политическата сцена. Той постепенно излиза от традиционните рамки, очертани от неговите създатели и загубва своя на пръв поглед ординерен характер. Тоест, конституционният съдия не е просто пазител на конституционно установения правов ред, какъвто е бил първоначалният замисъл на създателите на тази институция. Той се превръща във фактор, който има склонност да оказва политическо влияние и да очертава ръководните линии в поведенческите стъпки на държавата.

Затова и дебатът за политическата нотка в назначенията на конституционните съдии ще е винаги актуален. Съществува един атрактивен начин да я сведем до минимум, а именно да дадем правото на всеки гражданин да отстоява пред КС основните конституционно закрепени човешки права и свободи. Въвеждането на индивидуалната жалба неминуемо ще засили авторитета на конституционната юриспруденция и ще даде жизненост на неговата позиция. Уви, дълъг път, който не знаем дали можем да изминем!

**Рада Смедовска – Тонева е член на екипа на Фондация "Риск Монитор"*